

Ze had gepoogd hem voor te lezen,
Krank — ook van spraak — was ze opgerezen
En in haar woorden was geweest...

„O, zaagt ge, als ik, op lenteknoppen
En lentedroppen
Het zonnelicht!...“

„Of“ zucht hij — „boven aardsche rampen
Den hoogen nacht, in wereldlampen
En lampengroepen... één gedicht!“

Maar snel, naar hare hand, die kleine
Tast nu de zijne.

„Neen,“ zegt hij, „vrouw!

Zag ik maar eens nog mijn geleide
Door tranen, stil om mij geschreide,
In lijdensoog — den lach der trouw!“

Als hem in zijn blindheid nog één blik vergund
werd, dan zou die niet zijn op de lentezon, niet
op den sterrenhemel, maar op haar, om in haar
beschreide oogen den lach te zien der trouw!

De weemoed tint het sombere licht! Door de
zwarheid van het leed straalt de glans der liefde
zoals het voor ons licht wordt, als we de
sloten oogen keeren naar het zonnelicht.

Maar niet altijd is het zoo!

Hopeloos donker is het b.v. in het gedichtje,
dat de stemming van den dichter weergeeft tijdens
een onweer:

Onder het onweer.

Elk onweer vond ons zij aan zij
Opdat het niet den een trof zonder de ander.
Dreef 'tenweer af, dan minden wij
Des te inniger het leven en elkander.

Weer aan de trouwe hand ditmaal
Klemt elk zich vast; en wat zou ons doen boven
Dan hoop... Hoop — dat een zelfde straal
Ous wegrukt uit het last geworden leven?

Ergens spreekt de dichter, denkende aan het
duister, dat hem omringt, van het „binnen-licht“,
dat glanst in z'n ziel. En inderdaad is er veel
binnenlicht, als hij het verleden ziet en ervan ver-
telt, ook als hij de koestering gevoelt van de trouwe
liefde zijner vrouw.

Maar dat binnenlicht vervaagt toch telkens weer
door de steeds durende zwarheid rondom.

Blijvende troost zou hier alleen kunnen geven
het licht van boven!

En dat missen we, helaas, in het werk van
dezen lijnen dichter, omdat hij zelf het heeft
gemist.

C. T.

²⁾ In minder zuivere benadrukt bedoelt hier de dichter
met „wereldlampen“ de sterren en met „lampengroepen“
groepen van sterren.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Toen onze afgevaardigden in het voorjaar van
1922 over Weenen naar Boedapest reisden, ont-

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

XCVIII.

78. De Drie Formulieren van Eenigheid, met de
Kerkorde, gelijk die voor de Gereformeerde Kerken
dezer landen zijn vastgesteld in haar laatstgehouden
Nationale Synode. Voor kerkelijk en huishoudelijk ge-
bruik uitgegeven. Amsterdam, J. H. Kruyt, 1883.

Met 15 Januari 1883 werd in de Ned. Herv.
Kerk de nieuwe proponentenformule ingevoerd, die
de strekking had om het belijdend karakter
der Kerk op te heffen en gehoorzaamheid te
eischen aan synodale reglementen. Met het oog
daarop schreef Dr. Kuyper nu in De Heraut
een artikelenreeks (nrs 264—270) waarin hij het
aan de Gereformeerde Kerken als een onafwijsbare
plicht voorhield om deze aanranding van haar
belijdend karakter af te weren, en zorg te dragen,
dat geen persoon tot het ambt van de bediening
des Woords in haar midden geroepen werd, dan
die vooraf de Drie Formule en van Eenigheid on-
derleekend had. Daartoe deed hij den voorslag,
dat elke Gereformeerde Kerkeraad al aanstonds
beginnen zou met een commissie te benoemen,
die in zake de Proponentenformule den kerkeraad
van consideratie en advies zou dienen; waarna
dan al de commissiën uit heel het land een ver-
gadering konden houden over de te volgen ge-
dragslijn.

Voor zulk een gemeenschappelijk overleg riepen
de gecommitteerden van den Amsterdamschen Ker-
keraad, de H.H. predikanten Ds W. Krayenbelt,
Ds P. Deelman en de H.H. Ouderlingen Dr A.
Kuyper en Dr F. L. Rutgers nu de elders ge-
committeerden op tot een conferentie te houden
te Amsterdam op Woensdag 11 April 1883 in het
lokaal Frascati.

Aan deze oproeping was nog de clause toe-
gevoegd, dat het tekenen van de presentielijst
tevens zou insluiten onderteekening van de Drie
Formulieren van Eenigheid, opdat het overleg een
vaste basis zou hebben. Hiermee was reeds aan-

moetten zij daar des nachts om twaalf uur op
het perron Mijnheer en Mevrouw Haberl uit
Weenen. Zij waren daar om hen even te begroet-
ten. Mevrouw Haberl toch was aan een paar hun-
ner bekend, die haar in ons land hadden leeren
kennen als een vrome vrouw, met veel kennis
toegerust en van gereformeerde belijdenis. Zij had
ons land bezocht ten behoeve van Oostenrijksche
meisjes, die in Weenen ter schole gingen en in
een Christelijk hospiz woonden. Eerst tegen het
einde van haar verblijf kwam zij in nauwere aan-
raking met gereformeerde kringen en daarin, juist
daarin, voelde zij zich onmiddellijk thuis. Het leven
daarin geleefd; de levensstroom, die daarin heerschte,
was wat zij zocht en wat haar bevredigde.

Toen de trein zich in beweging zette klaagde
zij even: natuurlijk ons voorbij en naar Hongarije!
Weenen immer voorbij en naar Boedapest! Doch
haar man, dien ik daarna uit een geschriftje leerde
kennen als een innig liefhebbend en zachtzinnig
man, zeide: 't is goed, zij hebben het in Hong-
arije ook zoo nodig!

Deze christelijke gelatenheid, deze broederlijke
liefde, die eerst zoekt wat des anderen is, heeft
mij getroffen. Uit dankbaarheid voor dezen waar-
lijk christenzin van Prof. Haberl, wil ik onze men-
schen herinneren, dat in Weenen ook gereformeerde
Protestanten wonen, die dezelfde belijdenisschrij-
ten hebben als de Hongaren. Zij, die onder de
onzes zoeken in aanraking te komen met gere-
formeerde groepen in het Buitenland mogen zich
herinneren, dat ook in Oostenrijk nog gereformeer-
den leven. Niemand minder dan Prof. Dr Jozef
Bohatec, h. t. Decanus van de Evangelische
Theol. Faculteit aan de Universiteit van Weenen,
behoort tot deze groep. Zijn adres is Weenen XIX,
Pyrgasse 29.

Prof. Dr J. Bohatec dan maakt in de „Refor-
mirte Kirchen-Zeitung“ bekend, dat gereformeerde
studenten uit Duitsland, die hun studiën aldaar
bezuiglijk zullen kunnen voortzetten, vanwege de
moeilijke oeconomische toestanden in Duitsland,
dezen zomer naar Weenen kunnen komen en
daar vrij verblijven genieten; dat zij ook geen
college-gelden zullen behoeven te betalen en dat
hun privaatlessen worden aangeboden, met daar-
enboven nog kleine toelagen. Dat er verder een
actie is op touw gezet om studenten huisvesting
te verleen bij particulieren. Dit bericht las ik
met groote voldoening. Het eert de gereformeer-
den van Weenen! Daarom deel ik het mee.

Noemde ik Weenen, waar dan ook nog een
groep gereformeerden is en waaronder mannen zijn
als Dr G. Bohatec en Prof. Haberl, ik wil verder
mededeelen, dat Prof. Dr Barth van Göttingen,
die in den laatsten tijd steeds meer binnen
den gezichtskring van onze menschen wordt ge-
trokken, dit jaar academische voorlezingen zal hou-
den over de „Prolegomena op de Dogmatiek“ en
over den brief aan de Filipenzen. De naam van

stonds veel gewonnen boven vroegere pogingen
tot kerkherstel, die telkens waren afgestuit op het
gemis van een gemeenschappelijk uitgangspunt. De
eenheid der broeders behoefde nu niet meer ge-
maakt te worden, maar lag reeds gereed in de ge-
meenschappelijke Belijdenis.

En opdat een iegelijk met kennis van zaken
zou kunnen oordeelen, of hij al dan niet met de
Drie Formulieren van Eenigheid instemde, bezorg-
de Dr Kuyper, in behoorlijken vorm en naar be-
trouwwaren tekst, een nieuwe uitgave van dit
„Accoord van kerkelijke gemeenschap“ voor de
opzieners en leden der kerken; tevens om aan
kerkeraden, die de Formulieren weer als vanouds
wildten onderteekenen, een daarvoor gesikt exem-
plaar in handen te geven, en eindelijk, om in
kerken, waar men de kennis der waarheid weer
op doeltreffende wijze onder de gemeentesleden wil-
de uitbreiden, aan hen, die voor het eerst ten
Avondmaal gingen, de geschikteste gedachtenis aan
hun eerste Belijdenis van kerkeraadswege mede
te geven. En waarom, zoo vroeg Dr Kuyper in de
Voorrede, kan elk huisvader niet minstens eens
per jaar deze drie Formulieren naast zijn Martel-
laarsboek leggen, om uit bei de boeken het woord
der aloude Kerk tot zijn huisgenooten te brengen?

Uit die Voorrede vernemen we ook wat de aan-
leiding tot deze uitgave was geweest. In een samen-
komst van de ouderlingen der oudere Gerefor-
meerde Kerk te Amsterdam, op Zaterdag den 24sten
Februari 1883, had een der aanwezigen (Dr Kuy-
per zelf?) het verzoek gedaan, dat de ouderlin-
gen dezer Kerk te zamen met de predikanten, door
onderteekening van de drie Formulieren, wilden
doen blijken van hun onverdeelde en hartelijke
instemming met de Belijdenisschriften hunner Kerk.
Het boek, waarin toen de onderteekening geplaatst
werd, bestond eenvoudig uit de drie bijeen ge-
bonden Formulieren, waaronder stond: Met bo-
venstaande drie Formulieren van Eenigheid, zijnde de Belijdenis, de Ca-
techismus en de Canones van Dordt, betuigen de ondergeteekenden, als op-
zieners van de gemeente onzes Heeren Jesu Christi te Amsterdam, hunne hartelijke instemming.

Deze gebeurtenis noemde Dr Kuyper niet van

Prof. Barth is voor ons geen onbekende meer.
Ook Hongaarsche studenten zoeken of zochten met
hem in aanraking te komen. Göttingen is reeds
binnen onzen gezichtskring gekomen. Door finan-
tiëlen steun uit het midden onzer kerken heeft
het „gereformeerde studiehuis“ aldaar aan de stu-
denten verschillende gerieven verschaft. De onder-
ons zoo gunstig bekende emeritus predikant Heil-
mann behandelde voor de studenten den Hei-
delbergischen Catechismus. Mochten er onder ons
lieden zijn, die nader kennis willen maken met de
gereformeerde actie in Göttingen, dan deel ik hen
mede, dat het adres van Pastor Heilmann is:
Göttingen, Wöhlerstr. 4.

Door de uitgave van G. J. A. Ruys, Utrecht
1923: Overdenkingen van Advent tot Pinksteren,
door A. Rinkel, oudkatholiek pastoor en Hoog-
leeraar aan het oudkatholiek seminarie te Amers-
foort; en door het Gedenkboek, 1723—27 April
1923, tweede eeuwfeest der verkiezing van Corne-
lis Steenoven tot aartsbisschop van Utrecht,
is de aandacht van velen voor het eerst of bij
vernieuwing gevestigd op het Oud-Katholicisme ten
onzent en op dat in het gemeen genomen. Nu
kon men dezer dagen onder de rubriek Kerk-
nieuws in den Nieuwen Rotterdammer lezen,
dat een deputatie uit Centraal Europa, of liever,
uit de oostelijke deelen van het oude Oostenrijk,
te Utrecht is aangekomen, opdat een groep Ka-
tholieken uit Jugo-Slavië, die niet langer den Paus
als het onfeilbaar Hoofd der Kerk willen erken-
nen en ook in andere opzichten het niet meer
eens zijn met het Roomsche Catholicisme, door
de Oud-Katholieke Kerk zouden worden erkend
als zusterkerk. Na te Utrecht, in tegenwoordigheid
van den aartsbisschop, en den bisschop van Haar-
lem en de Pastoors der onderscheiden Oud-Ka-
tholieke Gemeenten streng onderzocht te zijn ge-
worden omtrent de zuiverheid in de leer, hebben
de geestelijken de erkenning ontvangen van de
zijde hunner Nederlandsche geloofsgenooten en is
de bisschoppelijke consecratie geschonken aan de
vreedse bisschoppen. Het moge ons verwonderen,
dat de aartsbisschop van Canterbury zijn eenheids-
beweging niet schijnt uit te strekken tot de Oud-
Katholieke Kerk. En indien wel, dan is dit mijn
aandacht ontgaan. De Oud-Katholieke Kerk toch
staat veel dichter bij het Anglicanisme, dan de
Roomsche of Grieksche Kerk. De betrekkelijk kleine
groep der Oud-Katholieken van Nederland, Duitsch-
land, Zwitserland en Jugo-Slavië zal toch niet aan
den man van de Lambeth-articles zijn ontgaan?

G. KEIZER.

KRONIEK.

- Goeden avond, pastoor.
- Goeden avond, dominee.
- Zoo, U ook in het Comité?

gewicht ontbloeit. Hij zag er een eersten stap in
op den weg naar Kerkherstel.

Ik waag het te beweren, dat elke Kerk, die, in
ontredende toestand geraakt, herstel van goeden
Kerkstaat nastreeft, af heeft te zien van alle dach-
ten der reien en der naden, en uitsluitend begin-
nen moet met te vragen naar het kerkelijk
fundament.

Wordt de kerkelijke grondslag weer zuiver, d.w.z.
vindt men, na wegneming van stof en puin, als
grondslag zijner Kerk weer dienzeelfden grondslag
terug, waarop de Kerk onzer vaderen eens ge-
bloeid heeft, dan begint men bij het begin en
komt langs zuivere lijn en in den wettigen weg
vanzelf verder.

Doet men dit in meerdere Kerken, dan zullen
deze Kerken noodzakelijk en vanzelf, elkander op
dien gezamen grondslag ontmoeten en heur „eenheid
op dien grondslag“ zal openbaar worden.

Vandaar het hoog gewicht, dat ik hecht aan
onderteekening der drie Formulieren van Eenig-
heid....

Het komt mij aanbevelenswaardig voor, dat de
opzieners der gemeente onzes Heeren Jesu Christi
in deze landen allengs in alle steden en dorpen
tot deze acte van kerkelijk belijden mogen komen,
niet door zoo nu of dan eens in het vage van
hun ingeomenheid met onze Formulieren te rep-
pen, maar door in een publieke samenkomst, zoodat
ieder het ziet, die Formulieren zonder enig nader
beding, te onderteekenen, uitsluitend als be-
wijs van instemming met hun inhoud.

Zulk een publieke samenkomst nu op den grond-
slag der Drie Formulieren als accoord van kerke-
lijke gemeenschap was de Conferentie te Amster-
dam op 11 April. Ze werd uit naam der Am-
sterdamsche Gecommitteerden door Dr A. Kuyper
geopend.

Reeds vóór de opening hadden alle aanwezigen
de gereedliggende presentielijsten getekend, waar-
boven als hoofd gedrukt stond: Ondergetee-
kenden, hunne namen op deze presen-
tielijst plaatsende, betuigen daardoor
tevens hunne hartelijke instemming
met de DRIE FORMULIEREN VAN EENIGHEID
als accoord van kerkelijke gemeen-
schap, niet VOOR ZOOVERRE, maar OMDAT
zij met den Woorde Gods overeenkom-
stig zijn.

— Zoals
geloof ik.

— Ja, no

Beginnt 8

— Wie o

— Ze zeg

school. Nab

noemt quali

voorrchtig

— Zoo, d

hè, dominee

samenwerke

niet aan, d

collectieelen

te komen,

dat je dan

helpt. Nieuw

dominee...

protestante

kerk, dan be

over nageda

er niet op,

voor het ex

een heel en

dat die inte

opstaan en

en van je e

zou willen

— Nee, p

vaak aan d

Want, gelijk

te duitche

om, tegen

te zeggen va

— Van h

liek, wou d

— Och ja

laten elkaar

mekaar bevo

dio voor de

ze bang wa

de been te

— Zeker,

— Kan zi

ik heb pas

zien pralen,

ik kon nat

tegen het

schoolkinder

ik 't Leek

gezicht van

— Ja, u

gedacht: hij

menschen, f

een keer va

— Nee, i

taal niet z

dacht ik zo

ij nog onde

die van je

menigheder

ik nou niet

schen politi

hadden, dat

zoo'n doel

in nood. Ne

— Dat is

— Nou,

schen 'U en

schatpelijk,

— Zeker,

doelt U eig

— Kijk,

U hebt der

zoo heelen

— Neem

Kuyperkerk

— Weet,

zoo in het

U kijkt af

— Wis e

toe geweest

— En U

vóór een e

— U dan

— En U

tenminste,

niet modern

— Ja, ja,

— Komt

— Nee, e

ook in de

— Ja, pa

allemaal ni

schen, maar

— Nee, r

niet veel is

Kuyperkerk.

— Dus, h

die prijsvra

— Prijsv

over, domi

— Ja, gis

Vrede. Pri

van het me

— Moder

— Van h

goed bij z

weer: de t

de Rooms